

ОСОБЛИВОСТІ СУСПІЛЬНО-ПРАВОВОЇ АНОМІЇ

Романова А. С.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії, історії та філософії права
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Аномія – це соціологічне та соціально-психологічне поняття, що позначає морально-психологічний стан індивідуальної та суспільної свідомості і виражається у відчуженості людини від суспільства, апатії [1, с. 31].

Щодо суспільно-правової аномії, то, варто трактувати це поняття як кризово-перехідний стан розвитку суспільства, коли одні суспільно-правові норми вже не діють, а інші (нові) – ще не діють. Зазначимо, що такий стан розвитку суспільства, права та держави є надзвичайно небезпечний і призводить до руйнації не тільки суспільного устрою, а й ціннісних установок людей. Саме в такі періоди людство може балансувати на межі двох векторів свого розвитку: стрімкий розквіт, або ж занепад.

Важливо пам'ятати, що в природно-правовому просторі постійно відтворюються стосунки між людьми, що проявляються у психологічному та моральному ставленні людини до іншої людини, до об'єктів її інтересів і потреб. Тут ідеться і про пізнавальну, і про ціннісно-оціночну поведінку людини. Така поведінково-діяльнісна сутність людини заторкує духовно-культурну, морально-оціночну, психоемоційну і навіть суспільно-економічну, політичну та інші сфери життєдіяльності людини, а також є результатом пізнання й усвідомлення власних інтересів, інтересів суспільних груп людей і людської спільноти загалом [2]. Якщо суспільство перебуває у стані аномії, то поведінково-діяльнісний чинник може відіграти роль каталізатора позитивного врегулювання ситуації, але за умови збереження духовного піднесення соціуму. Усім відомо, що дуже часто людей зближує і об'єднує не стільки позитивний плін життя, скільки суспільні потреби і катаклізми. Люди починають задумуватися про збереження гармонійного існування, шляхом звернення до релігії, втіленням норм природного права у норми позитивного права держави, тобто, шляхом пошуку балансу між думками, вчинками і у взаєминах один з одним.

У період суспільно-правової аномії зовнішню гармонію між людиною і правом можна розглядати окремо, тільки як виняток, враховуючи їх відносну самостійність. Гармонійним є те, що виражає

величність цілей, духовне багатство, моральну чистоту як людини, так і права [3, с. 33].

Виправданим за вказаних умов є звернення людини до релігії, як до базового складника природного права. Дуже важливо щоб люди віднайшли релігійний компроміс, тому, що це потужний об'єднуючий чинник, який сприяє збереженню гармонії у взаєминах людини і права через вічні істини, що містяться у канонічному праві.

Релігійний компроміс – це опосередкований нормативними формами ціннісно-орієнтований засіб упорядкування конфлікту, метою та результатом якого є стан суспільної згоди... [4, с. 53–55].

Зауважимо, щодо моральних норм, які, на думку багатьох вчених, є і повинні бути основою життєдіяльності суспільства і окремої людини, а також, повинні втілюватися у правові норми. На нашу думку, доцільно опиратися на норми природного права, адже норми моралі не завжди відповідають нормам природного права.

Якщо норми моралі трактувати як норми, що набули визнання суспільством і виражають сформовані уявлення про справедливість, добро, зло тощо [5], то не завжди те, що в суспільстві люди вважають морально-допустимим є таким за нормами природного права. Наприклад, легалізація абортів мораль певного суспільства допускає, хоча за нормами природного права – це вбивство.

За такого підходу можна вести мову про автохтонну культуру. Це культура, яка розвивається на певній території настільки довго, що вступає в органічний зв'язок з природними умовами даної території [6, с. 115]. Таких суперечливих моментів можна наводити багато і, мабуть, ця проблема може бути темою для окремої наукової дискусії. Зазначимо лише те, що в окремих випадках, для подолання суспільно-правової кризи потрібно здолати морально-етичну кризу у свідомості людей.

Важливим аспектом гармонійної єдності людини і права за умов суспільної аномії є збереження правозаконності щодо усього масиву нормативно-правових актів.

Людина здатна, на основі природно-правової моделі, створити правову систему, що забезпечить їй ідеальні умови розвитку. Ідеалу досягнути неможливо, і це, напевно, правильно, тому що до чого тоді прагнути? Але наблизити себе через свою діяльність до того ідеалу, який був у божественному задумі, мабуть, прагнемо ми всі. Важливо, щоб людина не забувала, що створена за подобою Божою, а тому повинна щосекунди зіставляти свої вчинки з нормами природного права і, як наслідок, вона ніколи не порушуватиме норм позитивного права, а відтак і зникне потреба розв'язувати проблему їх ідеального співіснування, адже ми зможемо створити єдине право на основі всеохоплюючих ідеалів.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Голов. ред. В. Т. Бусел, ред.-лексикогр. : В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко. К., Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Бачинін В. А., Журавський В. С., Панов М. І. Філософія права : словник. К. : Ін Юре, 2003. 408 с.
3. Карталов А. Система естетического воспитания студентов. *Эстетическое воспитание студентов: Сб. науч. ст.* 1980. С. 33.
4. Міма І. В. Релігійний компроміс як правова категорія. *Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: Збірник наукових праць II-ї міжнародної науково-практичної конференції*. Черкаси, 2012. С. 53-55.
5. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підручник. Львів : Новий світ, 2005. 584 с.
6. Хамітов Н. Філософський словник. Людина і світ. К. : КНТ, 2007. 264 с.